

Ungdomsutbyte på Åland 10-17.10.2008

Katapult, Åland - Nendre, Litauen

Dag 1. Efter lunch på Katapult for vi till Ålands museum där vi först fick se en film om det förra utbytet i Litauen. För att se oss mera runt i museet fick jag nöjet att utföra en guidning.

Utställningen av ett gammaldags apotek var en höjdpunkt här. Intressant var också att den litauiska gruppens ledare kände igen stilen på de gamla handgjorda möbler som var utställda i allmogeutställningen. De sade ”det där skulle lika gärna kunna vara i ett litauiskt museum”.

För att få lite frisk luft och se oss omkring i den nu så fina naturen gick vi en sväng till Lilla holmen som jag tolkade som mycket uppskattat. Vi fick kommentarer som ”guldträd” och magisk natur, som man som ålänning nästan har svårt att ta till sig. Men visst var det vackert! Alla djur (kaninerna, fåglarna, hönsen och fasanerna) gav upphov till mycket skratt och förundran bland deltagarna. Vid strandkanten hittade vi komaneter och ungdomarna hittade en rolig attraktion i en gungställning. Justina viste inte var hon skulle ta vägen av rädsla när Arvidas och Christina gungade så ställningen höll på lyfta.

Middagen intogs vid restaurangen i Nikolaj. De litauer som tog den bakade potatisen med någon röra i var inte så nöjda, det var något de inte hade smakat tidigare. Men det är inte så konstigt att våran mat smakar konstigt i början eftersom de ju har en lite annorlunda mattraditioner i Litauen. Den åländska gruppen berättade att de hade stora problem med maten när de var till Litauen.

Dag 2. Efter den goda pastasallad vi fick i Katapult hade vi icebreakers för att lätta upp stämningen lite. De första två gick lite trevande men när Katapultledaren Markus visade sin bejublade ”tidningslek” brakade alla fördämningar loss. Grejen med att den som är tagare i mitten av cirkeln ska slå på någons knä med en tidning när den personen inte kan säga ett namn på en annan i cirkeln är genialisk och alla skrattade. Jag tror att vi till och med lärde oss några namn på varandra. Jag lärde mig i alla fall 5-6 stycken! Efter det såg vi på en turisfilm om Åland som jag tror gav en bra introduktion inför besöket på Ålands lagting nästa dag.

Det som gav mest känslor under dagen var ändå, i alla fall för mig, den workshop om sexuella trakasserier, våld och människohandel som den litauiska gruppen höll i och då speciellt en amatörfilm om en gruppmisshandel på en försvarslös tjej. Det var det absolut äckligaste och vädervärdigaste jag någonsin sett, fy f*n så arg man blev. Tills saken hörde också att samma tjej tog livet av sig en kort tid efteråt. Hoppa framför tåget gjorde hon. Litauen har idag världens högsta(!) procent i självmord. Efteråt diskuterade vi diverse saker, t.ex. skolvåld, mobbning olika etniska grupper och mode i Litauen. Vi fick dessutom en historielektion om den polsk-litauiska unionen från den litauiska ledaren Milda som faktiskt också är historielärare.

Efter den hårda tillställningen blev det igen lite lättare när det blev pizza på Fantasia. Ungdomarna och ledarna fick sen fara och simma till Mariebad. Alla såg friska och glada när de kom ut en efter

en från omklädningsrummen när de hade simmat klart, speciellt Markus som sken upp som en röd sol när han kom ut.

Dag 3. Tisdag började med ett besök på Ålands lagting och landskapsregering. Där höll jag i guidningen med Justina som tolk. Vi gick igenom självstyrelsen och hur Åland styrs. Vi besökte plenisalen och ungdomarna var väldigt nyfikna. Vi fick också lyckligtvis tillgång till att gå upp på byggnadens tak och se utsikten över Mariehamn och Slemmern.

Den här dagen kom annars att bli väldigt fullspäckad med ansträngande aktiviteter och nya upplevelser och ungdomarna gick nog och lade sig direkt när de anlände till hotellet.

Efter lagtinget blev det lunch vid Ålands yrkesskola och sedan besök till både bygglinjen och den sociala linjen. Besöket på bygglinjen blev rätt försenat p.g.a. att han som informerade oss om bygglinjen hade mycket att säga. Här var de två litauiska lärarna undrande imponerande över att det bara tar tre år efter grundskolan att bli en byggare samt att utbildningen innehåller så mycket praktiskt arbete vilket inte är fallet på de litauiska gymnasierna. Hos ”soc” handlade diskussionerna om skillnader mellan litauisk kultur och åländsk kultur samt skillnaderna mellan de olika skolsystemen.

Litauererna gick också igenom vad deras bästa respektive sämsta erfarenhet av Åland än så länge var. Lite komiskt var att de flesta tyckte att maten var dålig! Speciellt gällde det den bakade potatisen på Nikolaj och våran kalla pastasallad på lunchen i måndags. Vissa tyckte också att det var **för** lugnt här, men det gillades av andra. Det som gav mest beröm var dock att det var så rent på gatorna i Mariehamn. När vi var klara med detta fortsatte vi till den gamla Obscuralokalen där Katapult skall ha sitt nya kontor. Här skulle Marja-Leena ha sin workshop. Workshopen gick sådär; vissa av de åländska ungdomarna hade svårt att leva sig in och bjuda på sig själv i ett rollspelet om ett bråk mellan storebror och lillebror. Men den litauiska gruppen hade inte svårt med det. Diskussionerna om konflikthantering var desto bättre.

Middagen intogs på Mariebads café där det serverades thaisoppa med ris. Denna matkultur var litauererna och helt ofamiljär med och vissa hade svårt att äta det p.g.a. att det var för starkt, men för en invigd var det inte alls starkt. Ålänningarna, inklusive jag och Markus, hävde i oss som björnar! Matkulturen, precis som fallet var för de åländska ungdomarna i Litauen i våras, verkar vara svårast att vänja sig vid.

På kvällen var det så dags för uppträdande (körsång och beatbox) av den litauiska gruppen, gitarristen Jakob Sundström och heavy metal bandet Elethuera. Efter en lite trevande start kom kören igång och skapade applåder, men höjdpunkten (och under hela kvällen tycker jag) var Edvins enastående beatbox som inte kunde ha lämnat någon oberörd angående hans skicklighet. Elethueras musikstil hade nog inte många hos litauererna hört förut, men jag tror att det ändå uppskattades mycket. Jakob Sundström var också väldigt duktig och hade trallvänliga och melodiska val av covers, bl.a. Umbrella.

Dag 4. Klockan tio på morgonen besökte hela gruppen Emmaus. Där fick de reda på deras arbete och ideologi. Efter det gick gruppen vidare till Ålands Fredsinstitut (alltså min arbetsplats). Sia Spiliopoulou Åkermark, fredsinstitutets direktör hälsade gruppen välkommen och informerade om våran verksamhet och då speciellt om samarbetet med Nendre. Hon förklarade vikten av arbetet som görs hos Nendre, både lokalt, men också internationellt, eftersom det sprids vidare till t.ex. Kaliningrad och Vitryssland, därför har de många ögon på sig som studerar deras metoder. Sia berättade också att Åland har en del stora problem att tampas med bl.a. ”braindrain” som vi har gemensamt med Litauen (duktiga människor flyttar från Åland, inte till) och att vi har en liten befolkning, vilket har till följd att det inte alltid finns tillräckligt med kunskap här. Det blev en hel del fokus på miljön också eftersom litauerna tyckte att det var så rent här. Vi diskuterade olika åtgärder för att hålla miljön ren och litauerna var mycket medvetna om problemet. De har i sina skolor, precis som på Åland, miljökampanjer där de går ut en dag i året, eller flera, och plockar skräp på gator. De olika skolsystemen kom också upp igen och då speciellt skillnaden mellan stödet studenter får från staten. I Litauen får en student som går ett gymnasium ca. 30 euro medan en som går ett yrkesgymnasium får 10 euro! Så det är deras föräldrar som praktiskt taget måste betala deras gymnasiestudier.

Klockan 13.00 for vi till chipsfabriken på Åland. Där blev det en snabb genomgång av deras verksamhet samt en rundtur i fabriken. Vi fick också smaka på varma ostbågar och chips. Till gruppens stora förtjusning fick de två lådor med chipspåsar. Den legendariska taffel-kepsen fick alla också såklart. Efter det blev en riktig åländsk lunch med fisksoppa och äkta pannkaka på Jan-Karls gården. Sedan besökte vi både fångelset Vita björn och Kastelholms slott. Vi fick en bra guidning av Silvana från museibyran.

När vi kom tillbaka till stan hade jag i uppgift att utföra en workshop i den gamla Obscuralokalen. Jag bestämde mig för att inte göra en alltför lång sådan eftersom det var sent på dagen och hade redan fått lyssna väldigt mycket. Rubriken var ”Vad är fred för mig? Hur kan vi påverka vår egen historia?”. Jag hade bland annat en fråga där jag frågade vilken plats som var deras drömplats. Det visade sig att de åländska och litauiska svaren inte skiljde sig mycket från varandra.

Dag 5. Dagen började med en workshop utförd av min och Justinas kollega, forskaren och folkrättsvetaren Petra Granholm. Hon pratade om nackdelar och fördelar med att tillhöra en minoritet, definitionen av en sådan och Identiteter. Mest fokus fick diskussionen kring identiteter. Vi kom fram till att en person kunde ha flera olika identiteter på samma gång t.ex. fotbollsspelare, världsmedborgare, nordbo, ålänning etc.

Vi intog lunchen i Ämbetshusets lunchrestaurang. Vi hade, före den här dagen, blivit bortskämda med strålande väder men den här dagen blev en riktig kall och regnig höstdag. Efter lunchen hade vi lite klippa- och klistraarbete. Temat var synen på kvinnor i litauisk media. Hela gruppen delades in i fyra mindre grupper och sedan var det bara sätta igång. När allt var klart kom vi väl fram till att det var mycket som var likadant jämfört med den svenska och finska skvallerpressens syn på kvinnor. Men det fanns också en del skillnader i det att det var lite mer

uppenbart i litauisk media att kvinnor både förlöjligas och görs till objekt. Men det är kanske inte så konstigt eftersom Norden har kommit lite längre i vårt jämställdhetsarbete än de baltiska länderna. Väldigt kul var den diskussion vi hade efteråt då vi frågade ut varandra vilken syn den enskilde personen hade på kvinnor respektive män och hur våran drömprins/prinsessa såg ut. Många skratt blossade upp när ledarna fick säga sitt, speciellt Mildas beskrivning av en åländsk busschaufför i 40-50 årsåldern med mustasch som hon tyckte att var stilig.

Klockan tre var det så dags för det som vi alla hade väntat på, nämligen innebandyn. Sporten finns knappt i Litauen så det var intressant att se vart det skulle bege sig. Skulle det bli kalabalik med spräckta tånaglar och sår under ögonen? Till tränare och instruktör hade vi vår kollega Susann Simolin som har tagit VM-guld i sporten för Finland. Det gick dock väldigt bra för att vara första gången. Det blev bra spel och alla skrattade och hade roligt.

Vi fick korvsoppa med potatis till middag av en av Katapultledarna som nog blev den populäraste middagen under veckan. På kvällen blev det sortering av second-hand kläder i Emmauslokalen.

Dag 6. På fredag morgon var det dags att lasta en humanitär hjälpcontainer till Ösel. Både den här biten och sorteringen gick snabbt. Markus sade att han aldrig hade sett sådan fart och fläkt på Emmaus förut. Jag tror att det har att göra med att ungdomarna inte hade fått göra så mycket praktiskt arbete under veckan. När lunchen hade ätits klart hade gruppen för första gången ledig tid på stan. En del gick ut på en promenad på stan medan andra stannade kvar i den nya Katapultlokalen. Efter det var det utvärdering av hela veckan. Det ska bli intressant att läsa vilka åsikter de har om vad Åland är och vad demilitarisering och konfliktlösning är. Innan avskedsfesten hade vi tid att åka en sväng till badhusberget och studera utsikten där. Avskedsfesten blev en god tillställning med tortillas och tacochips med allt vad det innebär. Vi avslutade med frågelekar, vilket var en perfekt avslutning. Gapskratten haglade när fråga efter fråga blev roligare och roligare.

Jag kan inte hjälpa att känna lite sorgsen när de åker tillbaks nu på natten. En vecka är tillräckligt länge för att lära känna varandra. De flesta i den litauiska gruppen känner antagligen både en stark hemlängtan men också att de hade en rolig tid. Hemma bra men borta bäst! En aspekt som jag speciellt fastnade för var deras lekfullhet och sociala färdigheter. Jag måste säga att jag först förväntade mig en grupp som skulle var tyst och nervös, men det var alltså helt tvärtom.

21.10.2008

Gustav Blomberg

Högskolepraktikant på Ålands fredsinstitut